

UNITÁRIUS ÉLET

XXXII. ÉVFOLYAM, 3. SZÁM

1978. MÁJUS—JÚNIUS

ÍGY OLVASSUK A BIBLIÁT

E cikk a kolozsvári Keresztény Magvető 1977. évi első számában jelent meg. Szerzője Lőrinczi László ny. ürmösi lelkész. Az első világháború katonája, majd lelkészi tanulmányokat végzett. Oklevelének megszerzése után előbb a székeskeresztúri gimnázium internátusi felügyelője, majd az amerikai Clevelandban missziós lelkész, később gimnáziumi vallásstanár, majd igazgató és az utolsó 27 évben, 1975. jan. 1-én történt nyugalomba vonulásáig az ürmösi gyülekezet jeles lelkésze. Neves szónok, akinek az 1968. évi kolozsvári zsinaton mondott imáját kevesen felejtik el. Balázs Ferenc kortársa és jó barátja, megbecsült közíró is.

A Biblia a keresztények számára egyedülálló mű a világirodalomban. Egyedülálló a Bibliában felhalmozott anyag minősége. Ezt az anyagot a Közel-Kelet ókori népeinek 4–5 ezer esztendő alatti szellemi termékeinek tömegéből válogatták össze. S ebben az anyagban olyan egyetemes és örök érvényű igazságok rejlenek, amelyek a vallásos emberek számára nyugodt, békességes, boldog élet alapját képezik.

Az ember gondolkodó-érző lény voltával szükségképpen velejár bizonyos nyugtalanság. Keresi a helyét a világban. Olyan állapotot, amelyben nyugodt szívvel, békességben lehet élni, és dolgozni, lefeküdni és felkelni, elviselni a szenvedést és szembenézni a halállal.

Az ember akár primitív, akár modern, feleletet keres ilyen kérdésekre:

Milyen a világ? Hogyan lett, és miért olyan, amilyen? Milyen az ember? Hogyan lett, és miért olyan, amilyen?

Tapasztalja a nyugtalan emberi elme, hogy a boldog élet egyfelől a világot kormányzó, nála nagyobb „hatalmaktól”, másfelől embertársaihoz való viszonyulásától függ. Keresi e viszonyulásokat megalapozó lehetőségeket.

Ezek a kérdések a hívő számára létkérdések, és a Bibliában rájuk talált feleletekben rejlenek a nyugodt, békességes, boldog élet alapját képező egyetemes, örök érvényű igaz-

ságok, mindig az adott kor szellemi szintjének megfelelő megfogalmazásban. (Pl. ilyen egyetemes, örök érvényű igazság, hogy „Isten a világ teremtetője és gondviselője”, vagy „az ember embertársának testvére”, de ezek az igazságok és hasonlók a Biblia anyagán végig mindig az illető történelmi kor szellemi színvonalán vannak megfogalmazva.) Hoszszú idő alatt rengeteg anyag halmozódott fel. Legkezdetben mint szájhagyomány szállt és szaporodott nemzedékről nemzedékre. Később ezeket az igazságokat rögzíteni igyekeztek: kőbe, agyagba vésték, fára rótták, majd különböző írásmódokkal pergamenre, papírosra írták, rajzolták, festették. Bizony hosszú, nehéz munkával, heves viták tüzeiben sikerült a rengeteg anyagból először a Biblia ószövetségi részét, majd az újszövetségit kiválogatni, 39, illetve 27 könyvbe foglalni és részekre osztani.

A Biblia ma használatban levő anyagát véglegesnek és megváltoztathatatlanak, szent könyvnek a hippói zsinat állapította meg a Jézus halála utáni 393. esztendőben.

Egyedülálló számunkra a Biblia, mint irodalmi műfaj. Az irodalmi művek ma ismert egyetemes osztályába sem sorolható be. Ahogy az emberi gondolat-érzés-élmény kifejezésének, rögzítésének módja a szájhagyománytól a könyvnyomtatásig a történelmi fejlődés útján tökéletesedett, úgy tökéletesedtek, szaporodtak a megfogalmazás irodalmi formái is. Vegyesen van benne: legenda, monda, történelem, földrajz, néprajz, társadalomrajz, jellemrajz, példázat-történet, elbeszélés, regény, tanítás, prédikáció, vers, és próza, himnusz, sirató ének és szerelmi dal. S a valláserkölcsi élet igazságai, akármilyen irodalmi formában kerülnek a Bibliában az olvasó elé, mindig a keletkezésük korának megfelelő színvonalon vannak megfogalmazva.

Tanítani is akar a Biblia, de ez a célja mellékesen jelentkezik; az értelemhez is szól, gondolkodásra, elmélkedésre is serkent, de főképpen és elsősorban a szívünkhöz, lelkiismeretünkhöz szól; hatni akar reánk, a tökéletesedés felé akar mozdítani. A szívet keresi, „mert abból indul ki minden élet” (Péld. 4,23); azt a bizonyos „belső embert” igyekszik

megmozgatni, akinek napról napra meg kell újulnia! Ezt az egyetemes célt szolgálja az egész Biblia, elejétől végig; s ez az egy cél fogja össze egységbe sokféle formában jelentkező anyagát.

Számunkra azért egyedülálló a Biblia, mert életünk veszélyes örvényein és fénylő csúcsain át bizakodással vezet a lassan, de biztosan bontakozó jövő felé, az Isten házához, „hogy tanítson meg minket az ő utaira, és mi járjunk az ő örvényein” (Ézs. 2,3).

Nehéz küzdelmet mutat ennek a 4–5 ezer esztendő történelemnek az útja; lapjai sokszor vérrel-könnyel íróttak, s a Biblia mégsem lehangozó, hanem biztató. Jelszava a Mádáché:

„Ember küzdj, és bízva bízzál!”

Mint egy fényes láncolat, úgy jelennek meg az egész anyagon végig azok, akik belső emberükben felül tudtak emelkedni korunk általános színvonalán; akik prófétáltak, eszményt mutattak fel, példát adtak a kereső elmék, a nyugtalan szívek számára, hiszen „a nép, amely sötétségben jár vala, lát nagy világosságot” (Ézs. 9,2). S „mily szépek a hegyeken az örömondóknak lábai” (Ézs. 52,7), amíg a láncolat fölér a csúcra: Jézushoz.

Ő a mi életünk biztató példaképe, a vonzó, a tökéletesedésre kényszerítő eszmény. Létünk nyugtalanító kérdéseire ő adja meg a legmegnyugtatóbb feleleteket. A nyugodt, békességes, boldog élet fundamentumát képező igazságokat ő fogalmazza meg a legtalálhatóbban. Ő emel legközelebb Istenhez: „Nem vagyok egyedül... én és az Atya egy vagyunk” (Jn. 8,16 és 10,30); ő fűz legbékességesebb testvériségben embertársainkkal; „Ti pedig mindnyájan testvérek vagytok” (Mt. 23,8); és ő jelöli ki helyünket, utunkat, dolgunkat a világban: „Én vagyok az út, az igazság és az élet!” (Jn. 14,6).

A Bibliát értelemmel, érdeklődéssel, tisztelettel és szeretettel kell olvasni. Csak így ragyognak fel számunkra az anyagában rejlő egyetemes és örök érvényű igazságok, melyek a szellemi élet különböző szintjein, különböző módon találtak megfogalmazásra. Így lesz a Biblia éhező lelkünk mindennapi kenyeré.

Lőrinczi László

KÖSZÖNTÉS

D. DR. BARTHA TIBOR

debreceni református püspök, a Református Zsinat és az Ökumenikus Tanács elnöke, húsz esztendeje áll egyháza élén. Nehéz időben vette át az ország legjelentősebb és lélekszáma is legnagyobb protestáns egyházkerületének a kormányzását. A tiszántúli püspök hangja hamar túlterjedt egyházkerülete határain. Az ország református egyházainak zsinati elnöke, és az ökumenikus gondolat képviselőjeként határokon belül és kívül szava mindenütt figyelmet érdemelt.

Magát nem kímélve küzdött, érvelt és fáradozott, hogy a másként látó jószándékúak, a semlegesek, vagy éppen ellenfelek, megismerjék a hazai protestantizmus és a magyar egyházi élet sajátosságait. Azt az utat, melyen a mai történelmi időkben járunk és cselekednünk kell. A húszéves évfordulón köszöntésünk szava feléje száll és jó egészséget és erőt kívánunk, hogy munkáját a jövőben is töretlen áldozatkészséggel végezhesse.

Római katolikus főpapok kinevezése

VI. Pál pápa Bánk József egri érseket váci megyéspüspökké, Kádár László veszprémi megyéspüspököket egri érsekké, Paskay Lászlót, a Budapesti Központi Papnevelő Intézet rektorát c. püspökké, veszprémi apostoli kormányzóvá, Rosta Ferenc tb. kano-

nok, balatonszemesi plébánost székesfehérvári segéd-püspökké nevezte ki. A kinevezésekhez a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa az 1957. évi 22. törvényerejű rendelet alapján az előzetes hozzájárulást megadta. (MTI)

Az 1978. évi állami díjasok között örömmel olvasuk Keresztury Dezső dr. akadémikus, József Attila-díjas költő nevét, aki e legmagasabb hazai kitüntetést több évtizedes kulturális és tudományos munkásságáért, valamint a magyar kultúra külföldi népszerűsítéséért kapta. Örömmel köszöntjük dr. Keresztury Dezsőt, aki sokirányú elfoglaltsága ellenére több

alkalommal előadást tartott gyülekezeti összejöveteleinken.

A Kossuth-díjjal kitüntetett színészek között örömmel olvastuk Huszti Péter és Sztankay István színészek nevét, akik Sütő András „Csillag a máglyán” c. drámájában Szervét és Kálvin alakítóiként emlékeztetők sikert arattak. A darabot ma is rendszeresen adják a Madách Színházban.

IN MEMORIAM

Ortutay Gyula dr. akadémikus, az Elnöki Tanács tagja, 68 éves korában, türelemmel viselt súlyos betegség után elhunyt. Munkásságát a hazai sajtó számos vonatkozásban részletesen méltatta. Mint unitáriusok tisztelgünk a néprajz nagy tudósa előtt, aki igen sokat tett a XIX. századi unitárius püspök Kriza János „Vadrózsák” c. kötetének méltatása és újrakiadása terén. Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter volt 1948-ban. Nagy megértést tanúsított egyházunk különleges problémáival kapcsolatosan, amikor létrejött a megállapodás az állam és az unitárius egyház között. Az egyezményt a Magyar Állam képviselőjében dr. Ortutay Gyula írta alá 1948. okt. 7-én, amikor egyházunk a református egyházzal

azonos napon, az elsők között írta alá a megszüvegett megállapodást. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Sík Endre dr. ny. külügyminiszter, az Országos Béketanács elnöke életének 82. évében elhunyt. Az emigráció éveiben írta meg élete főművét, Afrika népeinek történetét, mely angol és francia nyelven is megjelent. Nem egy afrikai országban ma is tankönyvül használják. Hazatérése után széleskörű nyelvtudását az új diplomatanemzedék nevelésének szentelte. Nagykövetünk volt Washingtonban, külügyminiszter nehéz esztendőkből. Nyugalomba vonulása óta életét a béke ügyének szentelte. Az Országos Béketanács munkáján kívül tevékeny munkása volt a Béke Világtanácsnak is.

Napjaink...

Lapunk megjelenésekor olvasóink bizonyára már jól ismerik azokat a plakátokat, amelyek Budapest — és gondolom a vidék — hirdetőoszlopain a neutronbomba és minden neutron harcászati fegyver elleni tiltakozásunkat fejezik ki. Egyetértünk azzal, hogy e tiltakozás időszerű. Nagy erőfeszítéseket tesznek a világ haladó erői azért, hogy a leszerelés ügyét, amely a tárgyalások során néha a holtpontra jutás veszélyével fenyegetett, ne csak kimozdítsák ebből az állapotából, hanem előbbre is vigyék.

A Hazafias Népfrent keretében a közelmúltban sajtótájékoztatót tartott a genfi értekezleten részt vett magyar küldöttség. Beszámolóikból — úgy érezzük —, hogy hazánk képviselőjében magas szinten és az őszinteség teljes feloldottságával végezték munkájukat a béke ügyét szolgáló nemzetközi értekezleten. Az Unitárius Élet, egyházunk lapja képviselőjében örömmel hallgattuk Simai Mihály professzor, Pethő Tibor, az Országos Béketanács elnökhelyettese, a Magyar Nemzet főszerkesztője, a küldöttség vezetője, Straub F. Bruno akadémikus, Braun Gyula DIVSZ-küldött, Várkonyi Imre prépost-kanonok, az Actio Catholica országos igazgatója beszámolóit, valamint Lőrincz Tamást, aki az egyik genfi munkabizottság elnökeként vett részt ezen a leszerelési tárgyaláson.

A felszólalásokat külön-külön elemezni hosszú vol-

na és lapunk kis terjedelme miatt erre nincs is lehetőség. Valamit azonban mégis el kell mondani olvasóinknak.

Az Országos Béketanácshoz társadalmunk minden rétegéből érkeznek a neutronbomba harcászati eszközként való bevezetése ellen a tiltakozó táviratok. Réczei László, az Országos Béketanács alelnöke mondotta, hogy a tiltakozások özönét eljuttatják majd az ENSZ rendkívüli leszerelési ülészakára.

Talán Japánban készül a legnagyobb méretű tiltakozás. Érthető, hiszen Hirosimát felejteni nem lehet. Japánban Sato buddhista szerzetes irányításával 35 millió aláírást gyűjtenek a neutronbomba bevezetése elleni tiltakozás jegyében. És azt a 35 millió aláírást, mely mennyiségben is egy hatalmas szállítmány, óriás különrepülőgép viszi New Yorkba, az ENSZ leszerelési ülészakára.

A békére törekvő, jó szándékú emberiségnek az erőfeszítése — hisszük — meghozza a kívánt eredményt. A NATO washingtoni tanácskozásának — amely dönt a neutronbomba sorsáról — észre kell vennie a „sokak” tiltakozását a „kevesek” mesterkedéseivel szemben. Az emberiség sorsa és jövője élete függhet a döntéstől, s ezt érezve kell megtennünk a reánk váró feladatokat.

Huszti János

Az enyhülés eredményeinek megvédelmezése

Az országgyűlés munkájában való közvetlen részvétel az országgyűlési képviselők megtisztelő feladata. E munkáról az állampolgárok az ott elhangzott megnyilatkozásokból szereznek tudomást. Így együtt élünk az ország szíve dobogásával. A parlamenti munka egy része külpolitikai vonatkozású. Jelentős szerep jut azoknak a képviselőknek, akik az országgyűlés külügyi bizottságának munkájában is részt vesznek. Örvendünk, hogy körükben egyházi emberek is dolgoznak. Egyik legtöbbet fáradozó ilyen képviselőnk dr. Káldy Zoltán evangélikus püspök.

A magyar parlament tavaszi ülészakán Puja Frigyes magyar külügyminiszter beszámolót tartott hazánk külpolitikai tevékenységéről. E beszámolóhoz fűzött megjegyzéseket, gondolatokat dr. Káldy Zoltán evangélikus püspök-elnök, országgyűlési képviselő, egyháza hetilapjának egyik számában. Ebből idézzük — mert helyettünk is írta és mondta, — az alábbi gondolatokat.

— Puja Frigyes külügyminiszter a nemzetközi helyzet legfontosabb vonását az enyhülésben jelölte meg és mindjárt hozzátette, hogy ennek „nincs ésszerű alternatívája”.

Az is világos, hogy az „enyhülés” nem megy „magától”. Nem folytatódik vagy erősödik „varázsszóra”. Puja Frigyes a magyar kormány nevében sürgette a leszerelést, azt, hogy a politikai enyhülést katonai enyhülés kövesse. „A fegyverkezés fokozása végső soron veszélyezteti az enyhülés eddigi eredményeit” — mondotta. Mi is úgy látjuk, hogy igen lassan mennek a leszerelési tárgyalások, de azokat nem a szocialista országok lassítják vagy éppen akadályozzák. Minthogy a neutronfegyver rémével sem ezek az országok mérgezik a nemzetközi légkört. Mondjuk meg egyértelműen: hosszú távon nem lehet enyhülésről beszélni, ha hosszú távon tovább fog folyni az az eszeveszett fegyverkezés, amelynek most tanúi vagyunk. Ha ma naponként 1 milliárd dollárt költ az emberiség fegyverekre és holnap még többet, hogy lesz ebből enyhülés? Ha a világ legkiválóbb tudósainak több mint fele új pusztító fegyvereken töri a fejét, hogy lesz ebből leszerelés? Mindaddig sehogy, amíg előbb nem állítják meg, azután nem csökkentik a fegyverkezést, végül pedig nem kezdenek hozzá az általános és teljes leszereléshez, amelyet a Szovjetunió már olyan sokszor javasolt és amelyet a magyar kormány is határozottan támogat. Most az a közvetlen feladat, hogy eredményesen fejeződjek

nek be a szovjet—amerikai tárgyalások, a SALT II. egyezmény és a bécsi közép-európai haderőcsökkentési tárgyalások. A Szovjetunió és a szocialista országok több olyan javaslatot tettek, melyeknek alapján „gyorsan el lehetne jutni a megegyezéshez, ha ehhez a másik oldalon is meglenne az akarat” — mondotta a külügyminiszter.

Ugyanakkor, amikor a nemzetközi együttműködés kiszélesítését ma már nemcsak a szocialista országok kormányai és a népek tartják „nélkülözhetetlenül szükségesnek”, hanem sok fejlődő ország, sőt számos tőkés ország is — „a béke és biztonság ellenfeleinek erősödő tevékenysége bizonyos lelassulást idézett elő az enyhülés folyamatában” — mondotta Puja Frigyes. Szomorú, de valóság, hogy vannak a „békének és biztonságnak ellenfelei”. Ezek azok a körök nyugaton, amelyeknek a fegyverkezési hajszája az „érdeke”, mert ez anyagi hasznot jelent. Ugyanezek a körök a szocialista országok esküdt ellenségei és szeretnék a szocialista országokat „kiiktatni” a glóbuszról. Ők szítják a hidegháborút is országaink és társadalmi rendünk ellen. Ők akarták „elszámoltatni” a szocialista országokat Belgrádban is az európai biztonsági és együttműködési konferencia tanácskozásain. Ugyancsak ők akarták a „helsinki záróokmányt átírni és kereteit szétfeszíteni” ezen a tanácskozáson. Jó, hogy Belgrádban ez nem sikerült a szocialista országok helytállása következtében. Tudjuk, hogy ez nem jelenti számukra a „fegyverletételt” és a hidegháború jelenségeivel még fogunk találkozni. De meg vagyunk győződve róla, hogy az emberiség nagy családjának, a jóakarató kormányoknak és embereknek erőfeszítései a békéért, az együttműködésért, a biztonságért, az enyhülésért nem hiábavalók és végül is megtermik gyümölcseiket.

Tudjuk, hogy a mindig és mindenben segítőkész dr. Káldy Zoltán nem haragszik meg azért, hogy a fentiekben az ő tartalmas megjegyzéseit idéztük. Ehhez csak azt szeretnénk az Unitárius Élet szerkesztősege nevében hozzáfűzni, hogy belföldi megfigyeléseink, és legutóbbi angliai utunk tapasztalatai is arról győzték meg, hogy népünk jó úton jár, amikor mindent megtesz azért, hogy az enyhülés eredményeit védelmezze.

E szellemben mondja az április 19—20-i határozat is, hogy „A Magyar Népköztársaság legfőbb külpolitikai célja a béke védelme és megszilárdítása. Állhatatosan harcol azért, hogy a nemzetközi feszültség enyhülésének irányvonala folytatódjék.”

Hírek

Débreceben és Füzesgyarmton tartott vizsgálatot dr. Ferencz József püspök márc. 11—12. napjain. A füzesgyarmati istentiszteleten a rossz idő ellenére szép számmal gyűltek össze a hívek az istentiszteletre.

A Szentész és a mai Európa problémái címen tartott előadást Casaroli érsek a washingtoni Georgetown egyetemen. Beszédében kifejtette azokat az indító-okokat, melyek alapján a Szentész részt vett a helsinki konferencián, és a szocialista államokkal való kapcsolatát rendezte. (Katolikus Szó)

Albánia az első ateista állam?! — A Katolikus Szó híradása szerint Albánia már 10 éve megoldotta a vallás problémáját. Önmagát a világ első ateista államának proklamálta. Bezáratta a templomokat és feloszlott minden egyházi

szervezetet. Az albán rádió azzal „vádolja” a Szovjetuniót, hogy vallásszabadságot biztosít állampolgárainak, és 20 ezer templom működik az országban, sőt még új templomok építését is engedélyezli.

Dr. Bartha Tibor ref. püspök, az Ökumenikus Tanács elnökének levelét közli a Reformátusok Lapja 1978. jan. 12-iki száma, melyben megköszöni a gyülekezetek és egyesek adományait az Albert Schweitzer Otthon felépítésére. Megálapiítja, hogy az építkezés terv szerint halad előre, de a meglévő 22 millió forinton felül még 10 millió forintra van szükség, hogy méltó berendezésekkel várja a leendő új otthon a rászoruló öregeket és áldozatos szívű gondozóikat.

A sír nem öröklakás, csak ruhatár — állapítja meg a Reformátusok Lapja cikkírója. Felemeli szavát az osztályon felül temetések és a hivatkozottan drága síremlékek ellen, amelyekkel — mondja —

a hátramaradottak sokszor lelkiismeretüket akarják elaltatni az elmaradt szeretet miatt.

Kárpátalja 81 magyar református gyülekezete új püspököt választott 1978. jan. 12-én Forgón Pál személyében, miután Gencsy Béla 30 évi szolgálat után nyugalmába vonult. (R. L.)

Dr. Káldy Zoltán evangélikus elnök-püspök egyik, 1976. dec 15-iki, országgyűlési felszólalását közli az a testes kötet, mely az International Documentation and Communication Centre kiadásában jelent meg német nyelven. A kötet címe: Egyházak a szocializmusban.

Trajtler Gábor evangélikus lelkész, egyházzenei igazgató, orgonaművész nagysikerű orgonahangversenyt adott a Zeneakadémia Nagytermében február 4-én, melyen magyar szerzők orgonaműveit szólaltatta meg a XVI. századi brassy Bakfark Bálinttól Kodály Zoltánig.

Dr. Iván László unitárius lelkész-vallásánál, elhunytának szomorú alkalmából, az *Unitárius Értesítő* 1938. évi májusi számában József Miklós püspöki vikárius a következő gondolatokkal búcsúztatta:

„Bibliás ember volt. Benne élt annak légkörében. És onnan merítette azt az evangéliumi szellemet, amelyet át óhajtott ömlesztetni nemcsak közvetlen tanítványaiba, hanem úgyszólván minden egyháztársadalmi intézményünkbe, amelyet eleven-séggel és gyakorlati problémák fölvetésével és mélyes magyarázataival föllendíteni igyekezett.”

„Elemében érezte magát a szószéken is, ahol a nagy vonások és a jézusi fenség magaslatai érdekelték, s ahol az ő lelke szabadrepülő szárnyalásának csak egyetlen határmezsgyéje lehetett: az isteni tökéletesség — amely előtt gyermeki alázattal és fiúi engedelmisséggel meghajolt.”

„Amit a szó hatalmával egy idő múltán már nem tehetett, azt pótolta az írói szakavatottságával, az apostoli készséggel és tisztult idealizmussal, amelyről tanúskodnak tudományos értekezései és tanulmányai...”

Az alábbiakban dr. Iván László egyik legjelentősebb munkájából, a *Keresztény Magvetőben* és önálló füzetben is megjelent írásából: „Dávid Ferenc arca a szellemtudományi lélektan tükrében”, Kolozsvár, 1935, idézünk részleteket Bencze Márton lelkész válogatásában:

...a fogalom (a dogma) teoretikusan jelképezi a világ mögött álló Istent, a kultusz ezt esztétikusan teszi, az élet javainak használata szintén Isten segítő jelenlétét bizonyíthatja, míg a társadalmi aktusok: a heroizmus és a szeretet árasztják a legtöbb fényt e világra Isten képéről és roppant nagyságáról.

...új vallásos élmények nem ott keletkeznek, ahol új tanok, új kultikus cselekmények születnek, hanem ott, ahol a mindenségnek s benne az egyén szerepének új értelmezése ragadtatik meg, s ahol ezáltal új harmónia jön létre az emberi lélekben...

Így például a keresztény vallás nagy Mestere, Jézus élte át a törvényt, mint a mindenség értelmét, úgy, hogy ezáltal egy új, felülmúlhatatlanul értékesebb lelki magatartás keletkezett: egy új vallásos aktus. Az istenfogalom és a szeretet-törvény közti korábbi ellentétek, zűrzavaros érzelmek és nézetek egyetlen harmóniában: a világot és az egyént betöltő egyetemes szeretetben oldódtak fel. Jézus Krisztus nem azáltal lett e világnak üdvösségre vezetője, hogy a hegyi beszédet elmondta, hanem azáltal, hogy azokat a tanításokat magában megélte, cselekedeteiben megtestesítet-

te s végül a kereszthalál által értéküket mindenek fölé helyezte.

Dávid Ferenc egész működésében ugyanezek a vonások ütköznek ki..., a kapott tanok által egy új élmény részesévé tudott lenni. Világfelfogása kitisztult, s a mindenség s benne Jézus és az ember szerepe új értelmezést nyert. Harmóniába jött Dávid Ferenc az evangélium „értelme” körül Istennel és önmagával. S ez volt az az új érték, ami a mai napig is, és az eljövendő korokra nézve is értékes az ő egész művében. Nem holmi mulandó értékű dogmatikus állásfoglalás, nem holmi előlegezett „felvilágosodás” Dávid érdeme..., hanem az, hogy példát mutatott arra, hogy az alapvető unitárius vallásos aktust, a mindenség életének egy sajátos értelmezését önmagában átélte, és bizonyosságot tett róla, hogy ennek az élménynek az értékét mindenek fölé, még a földi élet megtartása fölé is helyezi. (Dr. Iván L. „Dávid Ferenc arca a szellemtudományi lélektan tükrében”, 24—25. old.)

A XVI. század vallásossága azért volt új, mert rámutatott a vallási élet leggazdagabb forrására: a Bibliára. Az egész mozgalomnak az a legnagyobb érdeme, hogy megvetette az alapját egy új élmény lehetőségének, amely sokkal gazdagabb, mint, amit a középkori egyház nyújthatott, mivel annak szertartási formái és szépségei összehasonlíthatatlanul szerényebbek a Szentírásnak az emberi lélekre gyakorolt sugallatainál és megrázó szépségeinél.

A XVI. század egy olyan forrását nyitotta meg a vallásos élménynek, amely újabb és újabb évezredekre képes kielégíteni az emberi lelket, de sokkal magasabb színvonalon, mint az elmúlt középkor tette. A XVI. század szülötte Dávid Ferenc, vajon századának melyik irányához csatlakozott? Egész élete, küszködése, tanulása, érdeklődésének iránya mind azt mutatják, hogy a Bibliát felfedező vallásossághoz. Dávid törekvéseinek lényege ez: minél közelebb lépni a Bibliához. S miért akar teljesen tisztába jönni a Szentkönyvvel? Mert alapmeggyőződése, hogy a Szentkönyvben mindent meg lehet találni, amire egy vallásos embernek szüksége van. „Elég a mi üdvösségünk útjának megkeresésére a próféták, evangélisták és apostolok írása. Gyönyörűsége és menynevei étel az evangélium a hiveknek szíveiben...” (Dávid F.: Rövid magyarázat, Pij. lap) A Biblia iránt érzett rajongása magyarázza, hogy az ő korában a Bibliát nála senki jobban nem ismerte. S ezzel szemben kevesen voltak még, akik nála jobban ostromolták volna a bölcseseket, a dogmákat faragó teológusokat, akiket egyszerűen csak „szofisták”-nak címezték, s akikkel éle-

sen szembe helyezkedik. „Hát nem oly dolog, hogy végére nem mehetünk (ti. Jézus Krisztus megismerésének), csak kövessük az írást és a prófétákat, ne kövessük a filozófusokat, akit okot adtak Istentől elszakadásra és pogányokhoz hajlásra, és annyira mentek, hogy inkább fogott náluk az okosságok bölcsessége, hogynem mint az Istennek tiszta és együgyű (egyszerű) igaz igéje”. (Dávid F.: Prédikációk, első rész. Krisztus. X. prédikáció). S ismét csak a Szentírást fedezi fel, mint igazi tekintélyt, a világi hagyománnyal szemben: „...le kell tenni minden egyébféle hiteknek, conciliumoknak és e világi doktoroknak méltóságokat (tekintélyüket), hogy csak az Istennek tiszta igéjének higgyenek minden népek és abban való hittel megelégedjenek”. (Idézett mű: Isten, V. prédikáció). És így folytat-hatnók oldalakon keresztül az idézeteket, amelyek mind azt mutatják, hogy Dávid Ferenc teljesen ahhoz a szellemi irányzathoz tartozott, amely a Bibliát akarta az emberi lélek középpontjába állítani. Vagyis az új vallásosság hőse volt... Össze nem lehet számlálni, annyi helyen idézi Dávid F. János evangélistának ezt a mondását: „Az pedig az örökélet, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldöttél, a Jézus Krisztust” (János 17. 3.). Az Isten megismerése a Biblia világán keresztül: ez volt Dávid Ferenc fő kérdése... A maga belső küzdelmeiről nem sokat beszélt. Csak élete története mutatja, hogy a fő probléma felvetődése és annak megoldása között elég hosszú idő telt el. Teljes huszonöt esztendőbe, ha nem többbe került, míg feleletet tudott adni a belül zaklató, nyugtalanító kérdésre: Mi a Biblia és főleg az Evangélium igazságtartalma? Hogyan juthatok el Istennek zavartalan szemléléséhez? Azt mondhatná valaki, hogy ez a problémavetés teljesen elméleti és nem gyakorlati... Ez a vád azonban teljesen értelmetlenné válik, ha meggondoljuk, hogy a Biblia igazságai mind életigazságok... (Dr. Iván László: Dávid F. arca... 36, s kk. old.)

A PROTESTÁNS KÖNYVES-BOLTBAN — Budapest, Ráday u. 1., a Kálvin térenél — unitárius kiadványok is kaphatók.

LAPZÁRTA UTÁN:

Dr. Faragó István hódmezővásárhelyi tb. presbiter és Fischer József né sz. Ilg Ilona elhunytáról szomorú szívvel értesültünk. Egyházi munkásságukról lapunk következő számában megemlékezünk.

Az emberről

Sok keresztény hisz Istenben, de bizalmatlan önmagával, az Emberrel szemben. Vallják ugyan, hogy Isten alkotta őket, Isten szereti őket, gondoskodik róluk, bennük lakik, de a Teremtő által választott lakást, az embert magát, mindezek ellenére hitvány-nak, piszkosnak ítélik. Isten ugyan mindegyre igyekszik beléjük hatolni, míg ők igyekeznek maguktól elszakadni.

Ez a látszólagos szerénység ügyes kifogás csupán, a hitet tettetjük, hívőnek igyekszünk látszani, de lényegében hitetlenségünket és reményvesztettségünket igyekszünk leplezni. Ez a magatartás gyenge kísérlet arra, hogy ne éljünk hit nélkül, de ugyanakkor nem sikerül elűzni félelmeinket, ez nem az a hit, amely hegyeket mozgat.

Ha hiszünk Istenben, ha hisszük, hogy az ő Lelke áthat minket, hogy ő szüntelenül ösztönöz azzá lenni, amit ő szeret bennünk — hogyan lehetséges az, hogy nem vagyunk tele reménységgel és lendületes derűlátással?

Valójában nem hiszünk jobban Istenben, mint amennyire önmagunkban, az emberben hiszünk. Nem tiszteljük jobban Istent, csak amennyire magunkat tiszteljük. Aki hisz Istenben, annak bíznia kell az ő gyermekében is, az emberben, önmagában. Ha magunkban nem hiszünk, az azért van, mert végső soron Óbenne sem bízunk.

Ha Isten Lelkének jelenléte és ihletése nem alakít át bennünket, ha ennek az őforrásnak ízlelése nem fakaszt bennünk „buzgó kútfőket” (Ján. ev. 4. rész), az annyit jelent, mintha Isten lelke nem is lakna bennünk, mintha Isten soha semmit nem adott volna nekünk.

Meg kell kísérelni ezt a hibás Isten-hitet felülvizsgálni, átalakítani, hogy rákényszerüljünk igazán, határozottan hinni önmagunkban, az emberekben, s a mindnyájunkban levő isteni lélekben.

Isten nem felettünk lakozik (mint egy Mester vagy egy Bíró), Isten nem mellettünk él (mint egy barát, tanú vagy udvarló), Isten bennünk van és csak egy módon nyilatkozhatik meg: általunk — bennünket vezetve, irányítva, átformálva, megjobbítva. Nem ismerhetjük meg Istent, ha nem hagyjuk őt önmagunkban cselekedni, hatni. Nem fogjuk soha megismerni Istent, ha önmagunkban nem találjuk meg őt. Nem leszünk soha azzá, amit nem teszünk, amit nem akarunk, amik nem merünk lenni: Isten gyermekei.

Istenből csak annyit ismerhetek meg, amennyi énbenem van Belőle. Csak akkor szeretem Istent, ha merek gyermeke lenni, merem magam őreá bízni, hagyom önmagamban őt uralkodni. Nem a Sátán, nem lidérces árnyak játékszere vagyok. Az ember a teremtes koronája. Szelleme, lelke birtokában, a legkedvesebb teremtmény, ő a Fiú, az Isten fia. Csak annyira szerethetem Istent, amennyire az ő gyermekét, magamat, a másik embert szeretem.

Minden hamis istenkép engedmény arra, hogy ne szeressem, ne tiszteljem magamat (és embertársaimat, akit pedig az Írás szerint úgy kell szeretnem, mint önmagam, s úgy kell vele cselekednem, ahogy magammal szemben elvárom a jó szándékú cselekvéseket).

Igazi énünket kell élnünk (bizakodó, reménykedő, cselekvő, jóakarató énünket), különben szembeszállunk az igaz Istennel, s megtagadjuk tőle a kellő tiszteletet.

(Francia eredeti nyomán)

Bajor János

Angliai szolgálatunk

Egyházunk képviselőiben dr. Ferencz József püspök és Bartók Béla főgondnok április elején részt vettek az angliai unitáriusok jubileumi közgyűlésén, Cambridgeben. Sok régi baráttal, ismerőssel találkoztak és azon fáradoztak, hogy az újabb nemzedék körében is egyházunknak barátokat szerezzenek.

Az 1774-ben Theophilus Lindsay által alapított első londoni unitárius gyülekezet nagytemplomának fenntartása már túlnőtt egy belvárosi, s ezért természet-szerű elvándorlás következtében megfogyatkozó gyülekezet teherbírásán. A régi nagytemplom helyén új, modern kivitelű, lelkészi lakással egybekötött templomot építettek, mely méltán dísz a Kensington városnegyedeknek. E nemrégiben felavatott templomban prédikált dr. Ferencz József püspök április 2-án, akit a gyülekezet lelkésze J. Clabburn meleg szavakkal köszöntött.

Az angol unitáriusok évi közgyűlésén a szokásos gazdasági és bizottsági jelentéseken túlmenően egyesek, lelkészek vagy gyülekezetek általános érdeklődésre számot tartó indítványait is tárgyalják. Az egyik londoni gyülekezet javasolta, hogy felirattal fordul-

janak a brit kormányhoz, kérve, hogy szüntessenek meg minden olyan intézkedést, mely hátrányos helyzetbe hozza Nagy-Britannia területére költözőt, nagyrészt angol állampolgársággal rendelkező és az egykori afrikai és ázsiai gyarmatokról bevándorolt és letelepedett személyeket és családjukat.

Továbbá két lelkész javaslatára örömmel vették tudomásul azt, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete az 1970-es évtizedet a leszerelés korszakaként jelölte meg, s ezért támogassanak minden törekvést, mely megtiltja a fegyverkezést, a fegyverárusítást a harmadik világ országai részére. Kéri az angol kormányt, hogy támogassa az új gazdasági nemzetközi rendet és minden erővel küzdjön a leszerelés érdekében.

Örömünkre szolgált, hogy Szentiványi Ilona Oxfordban tanuló harmadéves teológiai hallgatónk eddigi munkájával professzorai elégedettek. Nyelvtudásában való előrehaladásáról meggyőződünk. Sokfelé járt, különféle összejöveteleken vett részt, több gyülekezetben szolgált, megérdemli angliai unitárius testvéreink további támogatását.

Hírek

Második bemutató istentiszteletünket, a márc. 19-én tartott gyülekezeti összejövetelt megelőzően a Hőgyes Endre u. templomban Bencze Márton lelkész tartotta. Az istentiszteletet követő hozzászólásokban többen arra figyelmeztettek, hogy a liturgiai reformtörekvések rendjén bemutatott és alkalmazott új elemek ne hosszítsák meg a rendes istentisztele-

tek idejét. A lectionak világi emberek által történő felolvasása — bár Hirosnó, Torday Pálma szolgálata a többség tetszését megnyerte — több felszólaló számára még idegen. Megszívlelendő gondolatokat juttatott kifejezésre hozzászólásában Pethő István ny. püspöki helynök. Az új liturgiai elemeket bemutató istentiszteletek sorát Budapesten folytatjuk.

Rónay György József Attila-díjas író, műfordító, a katolikus egyház Vigilia c.

folyóiratának főszerkesztője, súlyos betegség után 65 éves korában elhalt. Mint író és költő eszményképének Goethét vallotta. Mint a katolikus Vigilia szerkesztője nyitva tartotta az ajtót nemcsak a magyar katolikus egyház különböző áramlatai, hanem a különböző világnézeti szellemi és művészi értékek előtt. A párbeszéd hitvallója és segítője volt — írta róla az egyik napilapunk megemlékezése.

Emlékeim a csucsai Boncza-várról

Az *Unitárius Életben* megjelent dr. Ferencz József püspök tollából *Ady Endre* apósáról, *Boncza Miklós*-ról egy visszaemlékezés, amely bennem is felidézte a Boncza családnál Csucsán töltött hetek emlékeit. Amint az említett cikkben is olvashattuk, *Boncza Miklós* unitárius vallású volt, de a közte és édesapám közötti baráti kapcsolatra való tekintettel, temetésén a szolgálatot *Józan Miklós* akkori püspöki helynök hozzájárulásával, édesapám, *Haypál Benő* végezte, akit egyébként *Józan Miklós*hoz is szoros baráti kapcsolat fűzött. Ez a kapcsolat indít arra, hogy a Boncza családra vonatkozó emlékeimet néhány fiatalkori élménnyel felelevenítsem.

Boncza Miklós, a csucsai kastély gazdája, szerette a vendégeket, és szívesen látta házában barátait és azok hozzátartozóit is. Az ő meghívása alapján, mint fiatal gimnazista, 1913-ban két barátommal együtt, több hetet töltöttem Csucsán, a Boncza-vár vendégeként. *Boncza Miklós* ügyvéd és az évszázad elején szabadelvű párti képviselő volt. Még a múlt század végén megszerezte a Magyar Közigazgatás című lap tulajdonjogát, és azt tekintélyes hetilappá fejlesztette. Tehetős ember volt. A csucsai házat és a mellette levő kisebb épületet a századforduló körül építtette. A kastély, amelyet ő előszeretettel nevezett Boncza-várnak, környezetéből kimagaslott. Az arra

utazók az országútról és a vasútról élményszerű látványban részesültek. Festő ecsetjére méltó ez a táj. A kastélyból is fenséges látványt nyújtott a Sebes-Körös vidéke. A séták alkalmával meg-megálltunk az épület bejáratánál, ahol a kapuorként ott lakó székely ember élt a családjával. Külön figyelemre méltó *Boncza Miklós* a székelyek ízes beszédére és eredeti gondolkodásmódjára. Ez a vidék a székelyek kárpát-medencei legősibb lakóterületéhez tartozott, és az öreg Boncza nagyon megbecsülte az ottani székelyeket és magyarokat.

Boncza Miklós unokahúgát, testvérének a lányát, *Török Bertát* vette feleségül, és ebből a házasságból született *Bertuka*, aki később *Ady Endre* felesége lett. *Boncza Miklós*né a gyermek születésekor gyermekágyi lázban meghalt, *Bertukát* nagyanyja, özvegy *Török Károlyné* nevelte. Mint serdülő leány, Budapestre került az Erzsébet Nőiskola internátusába, később pedig *Boncza Miklós* továbbtanulás céljából Svájcba küldte intézetbe. A svájci intézetben már felébredt benne az érdeklődés a költő iránt, és levelezni kezdett vele. Mikor pedig hazajött, s Csucsán találkoztunk, már eleven erővel élt benne a rajongás *Ady*

iránt. Elhatározta, hogy *Ady* felesége lesz. Édesatyja ellene volt a leány rajongásának, s mindenáron el akarta téríteni elhatározásától, amely egyébként rányomta bélyegét a családi hangulatra. *Bertuka* taníthatatlan maradt. Később, mikor már nem voltunk Csucsán, értesültünk, hogy *Bertuka* és nagyanyja meghívására *Ady* odament. A nagyanya ugyanis megértőbb volt *Bertukával* szemben.

Ady 1914. június 26-án leánykérő levelet intéz az apához, többek között tájékoztatást ad maga és családja felől: „Családom diósadi *Ady* család, kissé lecsúszott, elszegényedett, de szüleimnek értékes kis birtokuk van.” Az apa nem tágitott, hozzájárulást a házassághoz nem adott.

Lehet, hogy *Adyban* a megbántott hiúság, a dac, a csakazértis munkálkodott, s elhatározta, hogy a nehézség ellenére is felesége lesz *Bertuka*. Ezt a lelkiállapotot igazolják egyik versének sorai: „Újságos ízével a vágnak, / Pirulva és reszketegen / Hajtom megérkezett, megérett / Drága öledbe a fejem / És mégis megvártalak.” Szünni nem akaró rábeszélésre *Boncza Miklós* odanyilatkozott, hogy a gyámhatóság hozzájárulása esetén, a határozatot nem fellebbezi meg. A gyámhatóság az engedélyt megadta, s így a házasság létrejött.

Az egyházi esküvőt a Szilágyi Dezső téri lelkészi hivatalban *Haypál Benő* végezte. Azért itt, mert ez volt *Ady* kívánsága. Ki akarta zárni a nyilvánosságot ennél a szertartásnál. A Kálvinista Szemlében olvashattuk, hogy *Haypál Benő* egyénisége vonzotta az embereket, írók és művészek is sokat fordultak meg hivatalában. *Ady* is, különösen olyankor, amikor bánatom érte.

Bertukát, mint tudjuk, *Ady Csinszkanak* nevezte el. Ennek előzménye az, hogy *Bertuka* évődés közben *Adyt* Csacsinszkinak szólította, mire *Ady* úgy válaszolt: ha én Csacsinszki vagyok, akkor maga Csacsinszka. Így ragadt rajta a Csinszka név.

Az író művészete sok oldalról kap ihletést. Csinszka lett házasságukban *Ady* kései lírájának ihletője, akinek a költő sok érett, csodálatos versét köszönhetjük. *Ady Endre* költészete Csinszkat is versírára ihlette. *Vézi József*, a Pester Lloyd főszerkesztője, akitől Csinszka tanácsot kért, hogy kiadja-e a verseit, ezt válaszolta: Add ki nyugodtan a verseidet, Csinszka, hadd lássa a világ, hogy akit a sors *Ady Endre* élet-társául rendelt, költőtársa is volt *Ady Endrének*.

Ady fiatalon meghalt, a házasság rövid ideig tartott. Édesapám temette el. A Nemzeti Múzeumban felállított ravatalhoz a nagy tömeg miatt csak úgy juthattam közel, hogy én vittem édesapám palástját, mint teológus.

Boncza Berta *Ady* halála után *Márffy Ödön* festőművész felesége lett. Nekem, aki valamikor a csucsai várbán a legfiatalabb vendég voltam, jutott az a szomorú feladat, hogy Csinszkat 1934-ben a Farkasréti temetőben elbúcsúztassam.

Az unitárius *Boncza Berta* temetésének elvégzéséhez az engedélyt *Józan Miklós* püspöki helynöktől kaptam meg. Őt édesapám révén, már korábban megismerhettem és tisztelhettem, atyai barátom lett. Hívó lénye és igaz embersége elkísért egy életen át. Budai lelkipásztori beiktatásom alkalmával ő is áldását adta papi hivatásom teljesítéséhez, és szavai még most is visszhangoznak bennem. Ma is és örökké él lelkemben az unitárius testvérnek és jó barátoknak, *Józan Miklós*-nak emléke.

Haypál Béla

C. A. Ellison London anglikán püspöke Budapesten

A londoni egyházmegye anglikán püspökének feladatai közé tartozik az egyes európai angol nagykövetségeken dolgozó anglikán lelkészek időnkénti meglátogatása. E minőségében érkezett Budapestre, ahol ápr. 16-án az angol nagykövetség épületében istentiszteletet tartott.

Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, ápr. 14-én hivatalában fogadta Gerald A. Ellison püspököt. A találkozón jelen volt Richard Parsons brit nagykövet is.

A hazai egyházi lapok szerkesztői részére A. Hardie nagykövetségi tanácsos fogadást adott. Itt Ellison püspök alkalmat talált arra, hogy

az egyházi sajtó képviselőivel találkozzék. A dr. Ferencz József püspökkel folytatott beszélgetés során hangsúlyozta Ellison püspök, hogy budapesti látogatásával elégedett. Az állam és az egyházak közötti viszony igen jó, a felmerülő kérdéseket megbeszélések útján rendezik. A templomok jó karban vannak, és a hívek szabadon látogatják az istentiszteleteket. Megállapította, hogy püspökünkkel egyidőben kezdte meg Oxfordban egyetemi tanulmányait, majd Cambridge-ben fejezte be. A második világháború alatt tábori lelkészként szolgált. Sok szenvedést látott és örvend annak, hogy a világ ma a megértés és a

béke éveit éli. Az anglikán egyház egyik nagy problémája a női lelkipásztorok alkalmazásának az ügye, melyet egyelőre nem engedélyeznek. De az egykori angol gyarmatvilág episzkopális egyházaiban e kérdést már megoldották. Készülődnek az anglikán episzkopális püspökök Londonban, a Lambeth palotában a nyáron tartandó hagyományos többhetes értekezletére, melyen 400 püspök vesz részt, mintegy egynegyedik a harmadik világ népeinek a fiai közül került e magas tisztségbe.

A fogadáson jelenlevő R. Parsons nagykövet is hosszasan elbeszélgett püspökünkkel, érdeklődve angliai útja tapasztalatairól.

Kelemen Lajos emlékezete

Kelemen Lajos erdélyi művelődéstörténész — unitárius főgondnok is volt — emlékére a TIT Budapesti Néprajzi és Művészeti Szakosztálya febr. 16-án, a Kossuth Klub zsúfolásig megtelt emeleti nagytermében ülést tartott.

A megnyitóban Filep Antal a Néprajzi Szakosztály elnöke adott értékes gondolatokban gazdag indítást. Jancsó Adrienne előadóművész, kolozsvári humanista költők magyarra fordított verseinek előadásával teremtette meg az est alaphangulát, mely tisztelgés volt egy sokoldalú, nagy tudós munkássága előtt. Entz Géza professzor, művészettörténész, az egykori tanítvány és barát tiszteletével vázolta fel Kelemen Lajos nehéz életútját, melynek során az egykori unitárius kollégiumi tanár az erdélyi történeti és levéltári kutatások országos hírű fejévé nőtt. Benda Kálmán történész Ke-

lemen Lajos történetírói munkásságát ismertette, míg Kálnoki Kis Tamás levéltáros Kelemen Lajos leveleiből adott ízelítőt. Fontosnak tartja Kelemen Lajos feltehetően nagyszámú leveleinek összegyűjtését. A mi unitárius levéltárunk is szeretettel várja olvasóinktól Kelemen Lajos leveleit gondos és szakszerű megőrzésre.

Az emlékestet Filep Antal szép szavakból koszorút fonó összegezése zárta be. Örvendtünk annak, hogy e nagy tudósunk születése százéves fordulója alkalmából a TIT ilyen tartalmas ünnepséget rendezett.

Lapunk olvasóinak figyelmét felhívjuk arra, hogy Kelemen Lajos Művészettörténeti Tanulmányai Szabó T. Attila bevezetőjével, a Kriterion kiadásában megjelent, és hazánkban is kapható. A tanulmányokat B. Nagy Margit rendezte sajtó alá.

KÜLFÖLDI HÍREK

Dr. Szent-Iványi Sándorné, egykori egyházi elnökünk felesége, súlyosan megbetegedett. Kórházi kezelés után, most férje és leánya Lancasterben ápolják sok gondoskodó szeretettel. Mielőbbi javulást kívánunk sok olvasónk nevében is.

Egy „Nevezetes élet” c. emlékezett meg az 1978. évi „Magyarország Almanach” Armand Hammer amerikai üzletemberről. Elmondja, hogy ükapja jómódú ember volt és hadihajókat épített Nagy Péter cárnak. Nagyapja a XIX. század végén vándorolt ki az Egyesült Államokba, feleségével és egyéves fiával. „A nagyapa igazi amerikai lett, köztársasági párti és hívő unitárius” — írja az Almanach krónikása. Armand Hammer, mint fiatal orvos 1921-ben felkeresi ősei hazáját a Szovjetuniót, ahová kórházat és gyógyszert viz. Járt Leninnél, Kennedynek küldötte és Brezsnyev által is megbecsült barátja ősei hazájának.

Bartók Béla főgondnok részt vesz a KBK prágai kongresszusán

Az évtizedes múltra visszatekintő Keresztény Békekonferencia, mely ma már mind az öt kontinens különböző országaiban jelentős támogatással rendelkezik, legközelebbi, ötévenként egybehívott, nagy kong-

resszusát az idén júniusban Prágában tartja.

A kongresszuson a hazai Ökumenikus Tanácshoz tartozó egyházak hivatalos képviselői, valamint a megfigyelőként részt vevő katoli-

kus, unitárius és izraelita egyházak képviselői is jelen lesznek. Egyházunk képviselőjét ezen a nemzetközi visszhangot minden bizonnyal kiváltó nagy találkozón Bartók Béla főgondnokunk látja el.

Mikota Milos cseh unitárius lelkész szolgálata

A csehszlovákiai unitáriusok brünni gyülekezetének lelkésze Mikota Milos, művészettörténész leányával együtt néhány napos látogatást tett Budapesten. Bencze Márton lelkész látta őket vendégül. Mikota lelkész már járt Budapesten, és ismeri templomainkat.

A cseh unitárius gyülekezetek Prágában és más nagyobb városokban, mint Brünnben, az első világháború után alakultak. 1927-ben itt tartották az IARF egyik jelentős kongresszusát, melyen Pethő István ny. püspöki helynökünk — akkor

teológiai hallgató — is részt vett. Józán Miklós és dr. Csiki Gábor kezdték ápolni a cseh—magyar unitárius kapcsolatokat, melyek ma is élénkek.

Mikota Milos lelkész részt vett 1977-ben az IARF Kolozsvárott tartott regionális konferenciáján, és valószínűleg tagja lesz az 1978. évi oxfordi IARF-kongresszuson részt vevő cseh delegációnak. 1947-ben évfolyamtársa volt az oxfordi Manchester College-ban a most az angliai Croydonban lelkészkedő Kereki Gábornak.

A budapesti gyülekezet ápr. 16-án du. a Högyes Endre u. teremében tartott szokásos összejövetelén Mikota lelkész kedves hangú német nyelvű beszédében tolmácsolta a cseh unitáriusok s vezetőjük, dr. Dusan Kafka prágai moderátor köszöntését. Majd rámutatott arra, hogy a cseh és a magyar unitáriusok egyaránt a türelmesség szellemében dolgoznak, és egyaránt a béke gondolatának képviselői. Beszédét dr. Ferencz József püspök tolmácsolta magyarul, majd elkísérte a vendégeket a Nyugati pályaudvarra, ahonnan hazautaztak.

Sepsikőröspatakról indult el és Déván lett rajztanár Szinte Gábor, aki az első világháború előtt, az unitárius egyház tanácsosaként, szorgalmazója volt a Déván felépítendő Dávid Ferenc emléktemplomnak. A bekövetkezett első világháború s az azutáni események e szép tervnek is véget vetettek.

Itt, Déván született egyik fia, László, akiben kiteljesedett édesapja álma, mert két unitárius templomot tervezett, és építésüket féltő gond-
dal figyelte és segítette: Dunapata-
jon és Kocsordon, a második világ-
háború előtti esztendőben.

Szinte László már Budapesten
érettségizett, és a Műszaki Egyete-
men szerzett építészmérnöki okle-

velet. Második szülővárosának te-
kintette Budapestet, hiszen építész-
mérnökként e városban előbb az V.
kerületben, azután a Fővárosi Ta-
nácsnál dolgozott, s innen ment
nyugalomba 1946-ban, hatvanéves
korában. Számos tervpályázaton ért
el szép eredményt. Ő irányította az
Üllői úti Iparművészeti Múzeum, az
Örkimádás katolikus templom és a
Széchenyi-fürdő felújítását.

Hosszú évekig a Műegyetemen ta-
nársegédként a fiatalabb nemzedék
nevelésében is részt vett. Az első
világháborút végigharcolta, onnan
egészségesen tért haza, a második
világégés is elmúlt feje felett. 1946-
ban azonban villamosszerencsétlen-
ség következtében elvesztette fél-
lábát. Ezután még tíz évig dolgo-
zott a második világégés okozta fő-
városi sebek begyógyításán.

Az aranydiplomás mérnökök klub-
jának egyik szervezője, itt előadá-
sokat is tartott. Egyike azoknak a
keveseknek, akik vasdiplomát kap-
tak. Sokoldalúan dolgozó ember
volt, küzdött a magyar nyelv tiszta-
ságáért. E munkát akkor kezdte,
amikor még kevesek vettek részt eb-
ben a nemes küzdelemben. Gondja

volt a magyar és a székely építész-
eti emlékek gyűjtési munkálatainak
támogatására. Szenvedélyesen kutat-
ta a magyar és a székely nép ere-
detét, támogatott minden törekvést,
melyet Attila sírja felkutatása ér-
dekében folytattak.

Egyike volt azon keveseknek, akik
behatóan ismerték a székely rovás-
írást. Családjá szülőföldjét szerette
és 90 éves korában autón leányá-
val együtt újra bejárta Erdélyt.

A harmincas években Barabás Ist-
ván kérésére, a dunapataji unitárius
templomot tervezte. Itt még meg-
kellett alkudnia az adott épület adta
átformálási lehetőségekkel. A dr.
Csiki Gábor kérésére általa terve-
zett kocsordi unitárius templom ma
is a vidék egyik érdekessége, aho-
vá a hazai és külföldi turisták gyak-
ran elzarándokolnak. Csodálatosan
szép tornya — sajnos — megszen-
vedte az idők viharait, és renová-
lásra szorul.

Előbb a dunapataji és a kocsordi
unitárius gyülekezetek választották
meg presbiterre, majd 1973-ban a
Magyarországi Unitárius Egyház Fő-
tanácsa templomtervező és -építő ér-
demei elismeréseként örökös egyházi
tanácsossá választotta. Temetése idő-
pontjában a kocsordi unitárius
templom harangjai is búcsúztatták.

Első házasságából származott két
fia továbbá leánya és családjaik, va-
lamint beteg özvegye és a közeli és
távoli rokonok és barátok bánatá-
ban őszinte együttérzéssel oszto-
zunk.

Dr. Ferencz József

Halottaink

Blaschnek Béla ny. bankcégjegyző, 81
éves korában febr. 13-án Münchenben
hosszú szenvedés után elhalálozott. Ki-
vándorlása szerint, lánya hazahozatta, és
Budapesten temette el. Az elhunyt
egykoron pénzügyi tanácsaival sokban
segítette egyházunk gazdálkodá-
sát. Szerettei gyászában osztozunk.

Özv. Vaska Gézané 84 éves korában
március 17-én Budapesten elhalt. Néhai
férje, Vaska Géza, hosszú éveken át már
nyugdíjas korban a Budapesti Egyház-
község lelkiismeretes pénztárnoka volt.
Dr. Kovács Lajosné sz. Vaska Klára fő-
tisztelendő asszony gyászában osztozunk.

Szinte László vasdiplomás építészmér-
nök, ny. műszaki főtanácsos temetésén a
Farkasréti temetőben, ápr. 14-én, dr. Fe-
rencz József püspök végezte a szolgálá-
tot. A gyászszertartáson jelen volt Husz-
ti János budapesti lelkész, aki fiatalabb
éveiben a Szinte László tervezte dunapata-
ji unitárius gyülekezetben is szol-
gált.

Lapunk múlt számának lapzártá óta
a Budapesti Egyházközség halotti anya-
könyvének tanúsága szerint a következő
híveinktől búcsúztunk:

Schmidt Istvánné, megh. 1978. febr. 23-
án, 80 éves korában; Szalai Lajosné,
febr. 25-én, 88 éves; Takács Ferencné,
márc. 1-én 72 éves; Nagy Imréné, márc.
11-én, 65 éves; Adorján Albert, márc. 11-
én, 88 éves; Göncz Lajosné, márc. 20-án,
87 éves; Jakab István, márc. 29-én, 68
éves; Tóth Jánosné, ápr. 5-én, 85 éves;
Fazekas Zoltán, ápr. 16-án, 75 éves ko-
rában.

A Rádió unitárius vallásos félórát
közvetít a következő időpontokban: jú-
nius 4-én, szolgái: Huszti János buda-
pesti lelkész; július 30-án, szolgái: Végh
Mihály kocsordi lelkész; szeptember 17-
én, szolgái: Bajor János debreceni lel-
kész.

A budapesti egyházközség, febr. 26-án
tartott közgyűlésén, a megüresedett he-
lyekre az alábbiakat választotta meg:
Gondnok: dr. Kiss József, aki évtizedek
óta részt vesz a budapesti gyülekezet
életében. Tb. presbiter: Kádár Ferenc
és Orbán Gyula, presbiter: dr. Ádám
László, Gálffy Gábor és dr. Lőrincz Er-
nő. Munkájukra Isten áldását kérjük.

Hódmezővásárhelyi gyülekezetünk meg-
kezdte megsérült temploma javítási mun-
káit, melyekhez a hozzájárulást az
EKT. legutóbbi ülésén megadta. A gyü-
lekezetben a szokásos vizsgálatot püspö-
ki megbízás alapján Bencze Márton lel-
kész végezte ápr. 9-én. Jelentésében meg-
elégedését nyilvánította, külön kiemelve
Hetényi Sándor gondnok és dr. Jakab
Jenőné pénztáros-jegyző-kantor lelkiis-
meretes munkásságát. Pünkösdkor Ben-
cze Márton lelkész tart istentiszteletet, és
oszt úrvacsorát a gyülekezetben.

A szegedi és a Duna-Tisza közti gyü-
lekezetekben Bencze Márton lelkész vé-
gezte el a szokásos évi vizsgálatot. Rend-
ben találta Kelemen Miklós lelkész és
Kovács Dénes szegedi gondnok számadá-
sait. Szegeden ápr. 8-án Bencze Márton
lelkész prédikált a gyülekezet érdek-
lő tagjai jelenlétében.

Bajor János debreceni lelkész az el-
múlt hetekben istentiszteletet tartott és
úrvacsorát osztott szórványaiban. A szór-
ványok életében igen jelentős munkát
végeznek a szórványgondnokok, s örven-
detes, hogy a három meglátogatott he-
lyen régi és új órállók végzik ezt a
nem lebecsülendő egyházi szolgálatot. A
miskolci szórványban a munkát a nem-
régiben elhalt Szepesváraljay Alfonzától
Perjesi Lászlóné vette át, Egerben ezt a
szolgálatot Sebestyén Károlyné, Nyíregy-
házán a Pestre költözködni szándékozó
dr. Vernes Lászlótól dr. Danká Pálné
vette át.

Az angliai unitáriusok lapja, az In-
quirer ápr. 8-i számában részletesen is-
merteti az Unitárius Élet 1978. évi első
számában megjelent, és a magyar koro-
na hazatérését ismertető cikkünket. Szó-
szerint idézi Aczél György miniszterel-
nök-helyettesnek idézett nyilatkozatát is.
A beszámoló írója Kenneth Twinn ny.
unitárius lelkész, aki ír, olvas és beszél
is magyarul.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház
Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

1055 Budapest V., Nagy Ignác u. 4.

Táv.: 113-094.

Szerkeszti a szerkesztő bizottság

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető
bármely postahivatalnál, a Posta hírlap-
üzleteiben és a Posta Központi Hírlap
Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József
nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautal-
ványon, valamint átutalással a KHI
215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámára.

Évi előfizetési díj 42,— forint

Külföldre évi 60,— forint.

INDEX: 25.842

78.2714/2-03 — Zrínyi Nyomda, Budapest

Felelős vezető: Bolgár Imre vezérig.

HU ISSN 0133-1272